

INTERVIEW MONIEK

Wat is voor jou waarneming?

dat is dat je zonder voorkennis, of zonder enige manier van 'iets' wat daarvoor is, zo lang durft te kijken dat je iets nieuws ziet. Dus het is vanuit een soort leeg kijken naar een iets. Dat kan een beeld zijn, dat kan een voorstelling zijn, en dat je tegelijkertijd bij jezelf blijft. Dus dat je niet gelijk met iemand anders gaat praten over wat je ziet, maar dat het eerst je eigen kijken is. En je zou kunnen zeggen, voor jou is dat waarnemen, waar, dat wat je ziet. Je neemt het waar, dat wil zeggen je kijkt er naar, maar er zit ook een soort waar in. Voor jou is dat zo wat je ziet.

Dus werkelijkheid is in principe gewoon wat je ziet. En je kan nooit voorkomen dat daar ook een gedachte bij zit, en je denkt dat die gedachte uit jezelf komt maar die gedachte is gevormd door school, opvoeden, noem maar op. En hoe ouder je wordt, hoe minder daar in zit wat je eigen is. Ieder mens heeft zijn eigen waarheid.

Waar komt dat denk je door, dat er dan steeds minder waarheid is als je ouder wordt?

Dat komt omdat je als kind geleerd wordt om naar grote mensen te luisteren want die weten hebt. Je gaat naar school, en daarmee geven we eigenlijk al het signaal af, dat dat het is waar het gebeurd. Ik denk wel dat er een aantal mensen het talent hebben dat zo lang mogelijk te kunnen vasthouden.

Vind je het belangrijk dat daar aan vast gehouden wordt?

Ja natuurlijk, voor iedereen is het is belangrijk om een eigen waarneming om te kunnen zetten in eigen beelden.

En wat is daar dan het belang van?

Dat het je eigenheid is. Dat je iets hebt dat helemaal van jou is. Je hoort ook altijd van mensen die iets ergs hebben meegemaakt dat die ergens een anker hebben gevonden om hun zelf te kunnen redden. De een zegt, je moet veel slapen de ander zegt, je mag best huilen, weer een ander zegt kom maar lekker bij me zitten. Maar je anker zit in jezelf. Dat is je redding. Dat is je fantasie, alles wat je ja eigen waarheid is. En fantasie is hierin ook een eigen waarheid. Dat niemand daar aan hoeft te komen. Dus eigenlijk dat je je eigen zelf, wordt, bent en blijft? Ja, dat is denk ik ook wat alle mensen bijzonder maakt. Dat heeft ook met je karakter te maken.

Denk je dat in deze tijd, waarin het lijkt alsof er steeds meer ingevuld wordt en mensen steeds meer en meer gebruik maken van online media het belangrijker wordt om daar achter te komen wie jij dan zelf bent of wat jouw anker is.

Daar kan ik niks van zeggen want ik ben niet opgegroeid in een andere tijd. Ik geloof altijd wel dat er iets is wat er in de atmosfeer hang waarvan je denkt dat het nieuw wat dan door meerdere mensen tegelijkertijd wordt opgepikt. Net zoals bijvoorbeeld met het schrift. Het schrift is ook niet door een iemand uitgevonden. Dat gebeurde op verschillende mensen op verschillende plekken. Dat is ook zo gebeurd met internet. Dat is ook niet door een iemand uitgevonden, ja een iemand had misschien het meeste geld om het helemaal op te zetten en het uit te werken maar t concept kwam van verschillende plekken.

Ik denk wel dat er heel veel verschillende manieren zijn waarop verschillende beelden worden gevormd, of al zijn. Maar dat er altijd wel weer een plekje in je eigen hoofd naar iets anders is. Dus, ik denk niet dat deze tijd slechter of beter is voor fantasie.

En denk je ook niet dat het niet meer of minder belangrijk is met oog op de toekomst, op de 21^e century skills. Waarbij ze het accent binnen het onderwijs willen verleggen van voornamelijk rekenen en taal naar een meer 'creatiever' ontwikkeling. Wat is nou eigenlijk je vraag, of het belangrijker is nu?

Het lijkt vanuit de scholen gezien dat ze er in de nabije toekomst er meer een focus op willen leggen dan ze dat nu doen.

Ja ik hoop wel dat ze dat gaan doen ja. Ik denk wel dat het belangrijk is dat je flexibelere mensen krijgt. Die er denk ik nu ook al heel veel zijn. Maar denk wel dat het van belang is, nouja je kunt het terug rekenen. Want hoeveel mensen kiezen nou voor het vak waarvoor ze gestudeerd hebben? Dat is al een klein testje waaruit blijkt dat mensen helemaal niet doen waarvoor ze gestudeerd hebben. Dus dat maakt mensen al meer creatiever omdat ze gaan bedenken nou, wat zou ik nog meer kunnen doen. Misschien dat er later ook helemaal geen vakken meer zijn maar dan iedereen expert is en dan kan je ingezet worden bij wat voor jou nodig is. Ik heb altijd het gevoel dat er bij die creativiteit ontwikkeling er heel weinig wordt gekeken naar leerstijlen. Want er zijn dus ook heel veel mensen die hebben een bepaalde leerstijl die ontzettend veel moeite zullen hebben met het volgen van een creatieve leerstijl. Maar die mensen hebben we natuurlijk ook nodig in deze maatschappij. Dus ik vind soms dat het wel een beetje overschat wordt, creativiteit.

Bedoel je dan meer als, iedereen zou zich moeten ontwikkelen in de richting waar hij of zij goed in is met die experts enzo.

Nouja, je kan zeggen in het onderwijs ligt de nadruk op een bepaald ding en dat is cognitie. En daar zijn mensen eeuwen lang gelukkig mee geweest maar dat is wel een bepaalde leerstijl. En daar zijn de creatievelingen niet echt gelukkig van geworden. Als dat meer in evenwicht komt dan zou dat wel helemaal geweldig zijn maar het is niet zo dat het een beter is

dan het ander alleen dat cognitieve moet op een andere manier ook ingezet kunnen worden. Hoe zou jij dat dan voor je zien? Zouden de leerlingen keuzes moeten maken in wat ze willen?

Nee je moet juist geen keuzes maken. T is ook heel makkelijk om te zeggen, nou jij bent creatief, dus je gaat maar iets creatiefs doen.

Want dan plaats je mensen meteen weer in een hokje.

Ja, je kan ook zeggen je doorloopt een bepaald een creatief proces. En t kan zijn dat niet iedereen op hetzelfde punt start, dat je bijvoorbeeld in het midden start en bepaalde dingen weer mee neemt. Of later mee neemt.

Maar moet je het dan wel creatief proces noemen? Nou, dat is nu vooral even handig want dan weet iedereen ook waar je het over hebt. Maar bijvoorbeeld het cognitieve wordt nu op een bepaalde manier aangeboden, daar kan je ook van zeggen is dat wel de juiste manier?

Denk je dan meer dat dingen vanuit ... moeten komen?

Ja dat zou wel meer in de richting komen. Ik ben bijvoorbeeld geen fan van een Jenaplan school. Er zijn een hoop elementen heel goed, maar ik vind bijvoorbeeld de uitwerking dat een kind een vraag mag stellen en daar gaat de leraar op in, daar zie ik toch heel vaak dat leraren vergeten bepaalde bronnen in te brengen of een aantal bronnen in brengt van wat de kinderen nog niet weten. Dat ze te veel uit gaan van wat weet het kind. En te weinig van wat weet ik. Een leerkracht weet ook niet alles. Dus hij of zij zou ook eens dingen de klas in kunnen brengen waarvan hij ook niet precies weet hoe het zit maar wat wel een bron is om de vraag van de leerling verder te ontwikkelen.

Ik moet nu meteen ook weer denken aan dat Toeval gezocht, van Annemiek. Dat lijkt in die manier wel weer op Jenaplan, de manier waarop er in gegaan wordt op vragen van het kind.

Ja, heeft het wel mee te maken inderdaad.

Wat is dan nu jouw visie op kunstonderwijs?

Wat is het wat er moet gebeuren vroeg je net, zou het dan zo moeten zijn dat je als school keuzes maakt of je experts in huis haalt. Want ik denk dat heel veel leerkrachten niet een expert zijn in creativiteit ontwikkeling, en ik denk dat er op pabo's ook heel veel dingen moeten veranderen om dit te kunnen bewerkstelligen. Eigenlijk meer zo'n systeem als op een middelbare school. Als ik een directeur zou zijn dan zou ik dat doen. Dus met een atelier of met een docent die in dat vakgebied werkt en die daar dan op de school en met het kind dat soort dingen probeert te bereiken.

En dan voor alle vakken?

Nou nee maar als je zou denken van wat zou beter zijn, dan zou ik dat doen.

Terugkoppeling naar het begin van mijn onderzoek, leraren die nogal vast zitten in hun doen en laten. Waar denk je dat dat uit voort komt?

Angst, angst is een. Je hebt een keer besloten dat je iets niet kan. En daardoor doe je het niet of doe je het op een bepaalde manier. Angst voor ouders, want

heel veel werkjes hangen eerst in de klas en gaan daarna naar huis. Dus het moet er wel netjes en mooi uit zien want dan zijn de ouders ook blij. En ook de angst dat als een kind een keer iets maakt wat ik niet snap of de angst dat je er al vanuit gaat dat je er bij voorbaat uit gaat dat ze iets niet gaan doen. Dus, ja, als je visueel kijkt naar nou wie heeft er net iets beter geprikt of wie heeft er net de oogjes wat beter geplakt dan kan je daar iets positiefs over zeggen. Terwijl als ze iets hebt laten maken waarvan je denkt nou wat is dit een zootje, met allemaal oude dozen en plakband dat je denkt nou wat moet dit dan weer zijn. Hoe kan je daar dan een kind blij mee maken dat die het goed gedaan heeft. Want evalueren en reflecteren gaat vaak over netjes en mooi, en leuk. En niet over hoe heb je het gemaakt, wat heb je er bij bedacht, wat zie ik hier en waar heb je dat vandaan. En hoe komt het dat je deze constructie hebt bedacht? Daar gaat het vaak niet over omdat de docenten niet hebben geleerd die vragen te stellen. En heel veel docenten ervaren hun werk als druk en zien wanneer je iets doet waarvan je niet precies weet tot hoe laat het duurt als moeilijk. Bij rekenen weet je bijvoorbeeld gewoon tot hoe laat het duurt, gewoon een half uur en dan weet je nou daarna is het klaar want dan houden we gewoon op. Maar misschien zijn ze met zo'n creatief proces na een half uur nog niet klaar, en ze lopen door elkaar, en ze pakken spullen terwijl je denkt, had ik gezegd dat ze spullen mochten pakken? Nee, ze mochten nu geen spullen pakken want dat hadden we al gehad. Dat maakt dat ze het niet los kunnen laten.

Dat ze op alle mogelijke manieren het chaotische in het gareel willen houden?

En vaak weten ze ook niet hoe, dus dan willen ze wel met verschillende werkjes en dat kinderen iets mogen bedenken maar dan weten ze niet hoe omdat ze zelf nooit getraind zijn om dat te bedenken en te doen. Hoe kijk je daar tegen aan?

Vind het jammer voor ze, voor zowel de docenten als de leerlingen. Want nu, vooral nu ik bijvoorbeeld die leerkrachten ondersteun bij dat kwaliteit onderwijs zie ik dat er eigenlijk maar heel erg weinig voor nodig is om dat wel te doen. Zodat ze verwonderd zijn en verbaasd, dat ze denken ooh van deze jongen had ik dat nooit verwacht. Of dat meisje heeft iets gedaan dat ze zich opeens realiseren dat die verhalen van die kinderen geen kletspraatjes zijn. Die verhalen spelen zich werkelijk in hun hoofd af, die leerlingen bedenken dat echt zo op die manier. Dat het geen lelijkheid of weet ik veel wat is maar dat het echt een verhaal is waarvan zij dat echt zo zien. En dat ze ook niet alleen technieken aan leren maar er zelf mee aan de gang gaan en dan iets vanuit hun eigen werkelijkheid maken.

Dus niet de techniek als leidraad maar het verhaal, het proces.

Juist, en daarvoor moet je als leerkracht eigenlijk wel de goede vragen stellen. Dus de beginvraag, de opdracht. Die moet zo zijn dat elk kind daar zijn eigen werkelijkheid bij kan bedenken.

Op elk niveau

Ja.

En hoe groot denk je dat jouw invloed op zo'n proces

is als je op zo'n school bent? Op korte termijn blijvend? Op lange termijn blijvend? Ook in die zin. *Ik denk wel dat als je een proces van drie jaar hebt bij dat proces van kwaliteits onderwijs dan denk ik wel dat er een grotere kans is dat ze het eigen maken dan wanneer ik korter zou blijven. Want als ik na een jaar weg was geweest dan zou het al weg zijn geweest. Voor zo'n korte tijd laten ze je ook helemaal niet toe, vertelde je ook.*

Ik stel ze natuurlijk moeilijke vragen, maar ik denk ook dat het nodig is dat ik ze laat zien dat wat ze doen niet slecht is. Maar dat het ook op een andere manier kan. Dat dat niet elke dag hoeft maar dat je een beginnetje maakt en dat als je een beginnetje maakt kan laten zien wat daar de rijkdom van is. En daar vandaan kan je het zelf misschien nog een keer doen zonder dat ik daar bij ben. Dat ze zich kunne bedenken, nou, is dit waardevol voor mij. Is dit waardevol voor mijn onderwijs, is het waardevol voor de kinderen? Ik heb niet het idee dat ik iedereen verander. Ik heb wel het idee dat ik soms iets mee geef dat ze verbaast zijn van zichzelf.

Ik moet nu ook meteen weer denken aan toen wij in die groep $\frac{3}{4}$ zaten. Die klas, met die bevers enzo. Ik denk dat de leraren zelf toen ook wel zagen wat voor brug ze hadden geslagen. Ze kwamen daarna ook naar je toe van hee, dat ze het even met je wilde bespreken wat er gebeurde.

Tegelijkertijd denk ik dat als wij er niet bij hadden gezeten dat allemaal veel korter was geweest en die bevers niet aan bod waren gekomen. Maar dat moment raakte me toen heel erg. Zo'n mooi verhaal. Toen we ook gingen kijken naar die plek zag je ook dat ze echt gingen kijken. Met een hele open blik. Maar tijdens dat moment in de klas zag ik ook echt hoe het creatieve proces werkt, dat er eerst een paar ideeën komen die je verwacht. Dus een schommel en een glijbaan, dan worden ze heel enthousiast. En dan komt het moment dat iemand zegt van ja je kan ook een touw binden aan een balkon. En dan zie je ze denken, van nou, als dat kan, dan kunnen we ook wel... en dan zie je ze denken en dat, dat is creativiteit. Als je dat kan vast houden...

Ga je nou nog een keer terug naar die school? *Ja ze hebben gevraagd of ik een keer een teamtraining wil geven over creativiteit ontwikkeling.*

Verder wil ik het nog even hebben over die app, waarom denk jij dat dat soort dingen werken? *Nou, ten eerste denk ik niet dat die app goed werkt. Daar raak je wel iets want ik verbaas me er over wie er subsidie krijgt en hoeveel. Want het lijkt er op dat de subsidieverstrekkingen kijken naar als je tools in zet die kinderen zelf gebruiken, dat je dan sowieso succes hebt als je die dan inzet in onderwijs. Of bij cultuur educatie in dit geval. Dus ik ben nu gevraagd of ik dat om wil zetten in een educatief product, maar de app zelf is voor mij op dit moment niet van educatieve waarde. Omdat je helemaal niks zelf hoeft te bedenken, helemaal niks zelf hoeft te fantaseren. En uit mijn ervaring is dat niet wat de leerlingen het meeste aantrekt. Dus dat je niks op de lijntjes mag schrijven of in de hokjes in mag vullen. Dat is wel lekker, soms is dat wel lekker om dat te doen maar ik*

denk niet dat het perse creativiteit stimuleert of dat het beter is.

Want eigenlijk lieten die leerlingen ook weten dat ze app te veel aanwezig was.

Ja ze lieten weten dat ze het jammer vonden dat ze de hele tijd naar een schermje moesten kijken.

Maar toch vonden ze het heel leuk.

ja, tuurlijk. Het is iets heel nieuws.

Wat voor soort mediums zou je dan inzetten?

Nee daar gaat het niet om, een app is ook goed. Maar het moet dan wel zo bedacht zijn dat je weet dat je in een museum bent en niet thuis of op straat. Dus op een of andere manier moet je er voor zorgen dat die app een verrijking is van wat je ziet. En niet komt van wat in plaats je ziet. Want dan kan je net zo goed thuis achter de computer zitten en dan en dan laat je een schilderij praten, en dan ben je ook klaar. Maar je bent daar in het museum dan op die plek en ik zou dan graag willen dat je daar een ervaring hebt die je eerder niet hebt gehad, thuis of op school. Je bent in die grote zaal en wat er gebeurde bij die introductie vraag van mij, van wat hebben deze schilderijen jou te vertellen? Je mag zelf lopen hoe je wilt en je mag zelf bepalen waar je stil blijft staan, en je mag zelf een conclusie trekken. Volgens mij ben je dan echt in een museum, op die plek.

Zie jij een mogelijkheid tot het inspireren van leerlingen door het vertellen van verhalen?

Ja zeker, want bij verhalen mag je beelden maken. Dat inspireert altijd. Kinderen en volwassenen houden er heel erg van wanneer ze mogen luisteren naar iets wat je verteld, als het goed geschreven is.

Net als dat met die gemeente directeur (weer opdracht groep $\frac{3}{4}$) die een grasveld veranderd wilde hebben.

ja, want dan gaan ze zelf aan de gang met hun werkelijkheid. Zo heb ik net een jeugdboek gelezen en daar ben ik bijvoorbeeld al drie dagen stuk van. Want je loopt op straat en daar zie je de hoofdpersonen lopen. En dat je denk oh wat zou die nu gedaan hebben of oh dat was wel heel erg en wat was er toen enzo.

Mag ik vragen welk boek het was?

ik zit toch in de jury van het nieuw historische jeugdboek? Nou en dat boek heet 'Elke dag een druppel gif'. Echt een geweldig boek, zo goed geschreven. En dat kan ook bij slechtere verhalen gebeuren, als je kan vertellen. Maar als je kan vertellen via beelden daar geldt hetzelfde voor. Of door drama of door een dans. Of wel grappig toen ik docent was gingen we altijd met de leerlingen naar voorstellingen, er was toen eens een toneel groep die een pilot voorstelling voor ons deden. Zij zeiden toen van ja, we willen niet dat je tegen ze moet zeggen dat ze stil moeten zijn. Want wij willen gewoon weten hoe ons stuk echt is. Dus als kinderen gaan zitten schreeuwen of gaan zitten praten of wat dan ook dan hebben ze waarschijnlijk ook geen zin om te gaan en blijven kijken. Dat vond ik een hele mooie.

En denk je dat verhalen ook een manier kunnen zijn om moraal over te brengen?

Al die dingen die nu over pesten zijn gemaakt daar zit toch ook moraal in? Of van die dingen dat je zuiniger

op de natuur moet zijn. Of dat je vind dat de kerk niet afgebroken moet worden, dat is ook allemaal moraal, wat nu belangrijk is. Dat gaat ook allemaal van de fantasie af.

Gaat van de fantasie af?

dat komt er allemaal bij waarvoor je fantasie wereld eigenlijk steeds kleiner wordt natuurlijk omdat men zegt dat je zo met elkaar om gaat of dat je zo met een gebouw om gaat. Dat mensen zeggen nee dat kan niet weg want dat is belangrijk.

Er zijn dus mensen die denken dat er een sterk verband is tussen de populariteit van fantasy genres en behoefte aan moraal. Omdat het er soms op lijkt dat het in deze wereld minder wordt.

Toen de kerk er nog was was het veel makkelijker, toen kreeg je via de kerk je religie mee met duidelijke normen en waarden. En dan niet alleen van de religie maar ook van mensen die niet in jouw club zaten. En nu is dat met opvoeding heel anders. Je hebt bijvoorbeeld twee prinsjes gekregen, of twee prinsesjes en daar moet je zuinig op zijn en die mag je verder ook niet kwetsen. Maar blijkbaar heeft de mens af en toe een sterke behoefte dat er goed aangegeven wordt wat hij nou wel en niet mag van iemand anders. En wat er wel en niet hoort, hoe je met dieren om gaat. Dat iemand dat jou verteld. Misschien komt dat ook wel omdat we met zijn allen samen wonen op zo'n klein stukje land.

Maar tegelijkertijd denk je dus wel dat het af doet een fantasie en creativiteit?

Veel moraal wel ja, want dan denk je dat het niet mag. Ik ben in een andere tijd opgegroeid dan jij en toen werd je bepaalde dingen opgelegd van die je bijvoorbeeld niet mocht denken. Daar waren de regels zo veel strakker, als je bepaalde dingen dacht dan was er iets mis met je, dan was je niet goed wijs.

Dus vanuit die optiek is het eigenlijk dat het moreel nu een breder begrip is geworden het wel meer ruimte laat voor fantasie.

Zo is het bijvoorbeeld dat bij Turkse en Marrokaanse kinderen er weinig thuis wordt voorgelezen en wanneer zij vier zijn en naar school gaan weten zij

niet wat een draak is. En dan zie je ook dat ze het op die leeftijd heel erg lastig vinden om voor te stellen wat een draak is, want ja, wat is een draak? Kinderen die wel met voorlezen en prentenboeken zijn opgeroepd kunnen zich veel beter voorstellen dat er een draak ergens rond loopt. Of die kunnen zich veel beter voorstellen dat er een brief van de burgemeester in de klas is geweest. Dat kan gewoon. Want alles kan gewoon.

Dus verhalen zijn heel belangrijk, voor fantasie op latere leeftijd.

Even terug naar straks, dat bijscholen van leraren. voorbeeld met die geschiedenis methodes. – verbanden leren leggen. Denk je dat die verbanden leren leggen voor die leraren al een heel belangrijke is om het proces te helpen?

Ja het verbanden leren leggen en juist daardoor ook zien wat ze zelf allemaal kunnen. Maarja dat is ook per mens verschillend. De een zal door die verbanden wakker worden, bij een ander is het dat ze bij een kind zien dat er iets gebeurd en dat ze denken nou dat wil ik vaker doen. Weer een ander heeft weer plezier in het iets verzamelen en dat aan de kinderen te laten zien. Voor ieder heb je gewoon dat sleuteltje nodig om het te kunnen bewerkstelligen. Zo was er een leraar die een djembe les regelde voor zijn leerlingen maar waarbij de leraar echt niet mee wilde doen. En toen bleek dus bij de uitvoering dat die docent wel mee deed. Dus wat was er nou gebeurd? Nou, toen bleek dat er een kind was dat zei nee, ik doe niet mee! Ik hoef dit niet van mijn vader. Toen dacht die leraar bij zichzelf van ja het is toch te gek als ik zelf dan ook niet mee doe. Dus het is voor iedereen wat anders.

Als een soort spiegel

om te zien waar je zelf staat, ben ik dan net zo als dat jongetje?

Ja of als een spiegel voor het eigen kunnen.

misschien wel als een spiegel niet bewust, van ja ik ben ergens bang voor maar dat is helemaal niet nodig. Want fouten maken mag.